

Een vak op zich

Eindspelstudies

René Olthof

‘De bijeenkomst vond plaats in De Roode Leeuw te Amsterdam van 10.30 uur tot ongeveer 17.00 uur op zaterdag 15 oktober 1988.’ Aldus de openingszin van het verslag van de oprichtingsvergadering van de NVVS, de Nederlands Vlaamse Vereniging voor Schaakeindspelstudie. Dat is illustere geboortegrond, aan het Damrak, want vooral in de jaren dertig vond daar menig schaakevenement plaats. Tijdens die vooroorlogse jaren waren het nog ‘gewone’ schaaktoernooien, nu ging het om een specifiek onderdeel van het schaakspel. De bijeenkomst in 1988 had namelijk te maken met een gezamenlijke liefde: de schoonheid van eindspelstudies.

De huidige naam van de vereniging, Alexander Rueb Vereniging voor EindspelStudie, kwam uit de koker van de toenmalige statutencommissie, bestaande uit Chris van Gunst (voorzitter), Jan van Reek en Wouter Mees. Sinds 1989 gebruikt de vereniging op aandringen van het prominente Vlaamse lid Ignace Vandecasteele het acroniem ARVES.

Alexander Rueb

Het is uiteraard niet zomaar dat de naam Alexander Rueb in de naam van de vereniging is gebruikt. Rueb (1882-1959) bekleedde meerdere functies in de schaakwereld: eerst als voorzitter van het Haagse DD in 1920, twee jaar later als voorzitter van de KNSB en daarna (tot 1949) zelfs als president van de wereldschaakbond FIDE, die hij in 1924 mede oprichtte in Parijs. Hij publiceerde nadien in vijf delen *De Schaakstudie* en het begeleidende *Bronnen van de Schaakstudie*, een standaardwerk op eindspelstudiegebied. Van beroep was Rueb advocaat en procureur bij de Hoge Raad.

Het eerste bestuur

In het eerste bestuur hadden zitting: Jan van Reek (voorzitter), Chris van Gunst (vicevoorzitter), Harrie Grondijs (secretaris), Abraham Willink (penningmeester), René Olthof (redacteur kwartaaltijdschrift), Henk van Donk (documentalist) en Ward Stoffelen (Vlaamse belangen). De post voor public relations was vacant.

De lijst van voorzitters van ARVES in de 35 jaar van het bestaan is beperkt. Eerst Jan van Reek (1988-1991) en Chris van Gunst (1991-1992). Na diens dood in 1992 ontstond er een bestuurscrisis, die de vereniging deed wankelen. Middels een noodbestuur onder leiding van Rob Bertholée (1993-1994) kwam de vereniging uiteindelijk in rustiger vaarwater terecht toen Jurgen Stigter (1994-2011) zich kandidaat stelde. Nadat de Belg Luc Palmans het stokje overman, ontstond er (in 2016) een vacature. Sinds 2019 zwaait René Olthof de scepter.

De eerste ledenlijst

De eerste ledenlijst dateert van 1 november 1988 en bevat 27 namen. Daaronder twee Vlamingen, een groot componist als Marwitz en vele bekenden uit de schaak- en eindspelstudiewereld. Twee maanden later was het aantal al gestegen tot 36. De eindspelstudiewereld is een niche. Op 1 januari 1991 was het dan zover: ARVES sloot zich als zogenaamde bijzondere bond aan bij de KNSB – de jongste telg.

Ter gelegenheid van zijn 75^e verjaardag werd op 4 oktober 1997 aan Wouter Mees het

erelidmaatschap verleend 'op basis van zijn verdiensten voor de vereniging en de eindspelstudie.' Mees overleed in 2018. Sindsdien zijn drie Vlamingen benoemd tot erelid: Julien Vandiest (overleden 2011), Roger Missiaen (overleden 2018) en Ignace Vandecasteele (overleden 2018), alsmede John Roycroft (erelid in 2006).

Tijdschriften

Het kwartaaltijdschrift van de vereniging kreeg bij de vierde aflevering zijn definitieve naam: *EBUR*. Deze naam is een anagram van Rueb. Tevens is het latijn voor ivoor. 'Dat staat overdrachtelijk voor kunstzin en hoge kwaliteit en moet vooral niet geassocieerd worden met ivoren toren en nog minder met schaakspelen van ivoor - olifanten worden al te veel afgeschoten om hun slagtanden', aldus een toelichting van de redactie van *EBUR* jaargang 1, nummer 4 (december 1989).

Het *EBUR*-vignet, met de naam en een deel van een schaakbord, is ontworpen door R.Benak. Later, toen Harold van der Heijden vanaf de vijfde jaargang het hoofdredacteurschap van *EBUR* van mij overnam, kreeg *ARVES* zelf ook een door lid Gerrit Wiersma ontworpen vignet, dat de artisticeit van de eindspelstudie benadrukt via een schilderspalet.

In 2006 stopte de uitgave na achttien jaargangen. Samenvoeging met het Engelstalige tijdschrift *EG* was toen een logische keuze. Vanaf 1991 was *ARVES* al betrokken bij de uitgave van *EG* (de letters *EG* staan zowel voor het Engelse End Game als Exempli Gratia, het Engelse equivalent van: bij voorbeeld). Het tijdschrift, in 1965 opgericht door John Roycroft, speelt een centrale rol in de eindspelstudiewereld. Aanvankelijk hielp *ARVES* mee met de redactie, distributie en administratie, maar gaandeweg kwamen er steeds meer taken bij. Vanaf *EG* 168 (april 2007) is Harold van der Heijden hoofdredacteur. Een taak die hij tot de dag van vandaag met verve vervult.

Activiteiten en publicaties

De eerste *ARVES*-lezing werd tijdens de oprichtingsvergadering verzorgd door Wouter Mees en handelde over 'de onbekende Mattison'. Daarna volgde Van Donk in 1989 over de verhouding tussen eindspelstudies en eindspelstellingen op basis van een voorbeeld uit zijn eigen praktijk en in 1989 putte Jan Marwitz uit zijn eigen boek *Eindspelkunst*. Hans Bouwmeester (1990) deed twee recente gevallen uit de topgrootmeesterpraktijk uit de doeken, Ignace Vandecasteele (1990) legde uit 'hoe ik mijn miniatuurtjes componeer...'. Daarna zouden er nog vele voordrachten volgen. Vermeldenswaard is de lezing in 2001 van eindspelgoeroe Joeri Averbach, de eerste grootmeester die honderd werd en die in 2022 overleed.

ARVES heeft vanaf de oprichting 25 publicaties van boeken op het gebied van eindspelstudie (mede) uitgegeven en financieel ondersteund, plus twee speciale edities van *EG*. Dit verliep deels via een zogenaamd publicatiefonds, meestal in de vorm van een Boek van het Jaar. De meest productieve auteurs op die lijst zijn Jan van Reek (8), Harrie Grondijs (3) en Henk van Donk (2).

Oploswedstrijden

Naast het uitbrengen van boeken en tijdschriften houdt *ARVES* ook op gezette tijden toernooien. Zo zijn er vanaf 1995 liefst 23 studieoploswedstrijden georganiseerd. Voor zover bekend, is dat een unicum in de wereld. Normaal gesproken vormt het oplossen van eindspelstudies slechts een onderdeel van probleemoploswedstrijden.

De vereniging is in de loop der tijden het hele land doorgetrokken. Te beginnen in Amsterdam (1995, winnaar Harold van der Heijden) en vervolgens Delft, Den Bosch,

Deventer, Vught en vanaf 2006 in Nunspeet op de laatste dag van het weekeinde van de Nederlandse Bond van Schaakprobleemvrienden. Marcel Van Herck is met zeven overwinningen de meest gelauwerde studieoplosser. Andere namen van winnaars zijn Yochanan Afek (4x) maar ook de grootmeesters Axel Ornstein en Daniel Stellwagen. Deze laatste behaalde in 2003 een honderdprocent score. Vanaf 2009 organiseerde Afek tijdens het schaakfestival in Wijk aan Zee een soortgelijke wedstrijd. Onder de winnaars daar bevinden zich grootmeesters als Twan Burg (4x), John Nunn (2x) en Anne Haast, die in 2019 de tiende en laatste editie van dit evenement op haar naam schreef.

Studietoernooien

Het houden van compositietoernooien is een andere kernactiviteit. Als we ons voor het gemak even beperken tot het nieuwe millennium, moeten we allereerst de reguliere publicaties noemen: *EBUR* (2000, 2001, 2002, 2003), *EG* (1998-2003, 2004-2005, 2006-2007, 2008-2009, 2010-2011, 2012-2013, 2014-2015, 2016-2017) en de vrienden van *Probleemblad* (tweejaarlijks sinds 1999).

Tijdens de jaarlijkse bijeenkomsten van de PCCC (Permanent Commission of Chess Composition) heeft ARVES tussen 2001 en 2022 onder impuls van vaste gast Marcel Van Herck veertien zogenaamde Jeneverttoernooien gehouden, compositietoernooien met als (enige) prijs een fles jenever.

Verder meer dan twintig jubileum-, verjaars- en herdenkingstoernooien die gewijd zijn aan Nederlandse personen of zaken. Onder de eersteprijswinnaars componisten uit eigen land als Hans Enserink en Martin van Essen (2x!), bekende bordschakers als Stefan Kindermann, Geir Sune Tallaksen Ostmoen en Michael Pasma en grote namen als Emil Melnichenko, Gady Costeff, Joeri Bazlov, Oleg Pervakov en de kersverse studiewereldkampioen Steffen Slumstrup Nielsen.

Titelhouders

Eindspelstudies, je kunt het een vak op zich noemen. De titel van FIDE-meester op het gebied van eindspelstudie is aan slechts twee Nederlanders verleend. Jan Marwitz, ook een sterk bordschaker, kreeg hem in 1990, een jaar voor zijn dood. Hij behaalde vele eerste prijzen, waaronder drie keer in *Tijdschrift/Schakend Nederland* (1940, 1948 en 1967) en in de herdenkingstoernooien van Selman (1978) en Rueb (1982) en het jubileumtoernooi van De Feijter (1981).

Harold van der Heijden was in 2012 aan de beurt. Hij is de motor van de internationale eindspelstudiewereld. Niet alleen als hoofdredacteur van *EG*, maar ook vanwege de databank, waaraan hij al sinds het einde van de jaren tachtig bijna dagelijks werkt. De zesde editie (uitgekomen in november 2020) telt maar liefst 93.839 studies en inmiddels staat de teller al boven de 95.000.

Jan Timman heeft ook aan de titeleisen voldaan en wordt de volgende Nederlandse FIDE-meester. Hij heeft speciaal voor dit jubileum een compositie gemaakt die u elders in dit boek aantreft. Yochanan Afek, die al meer dan twintig jaar in Nederland verblijft, spant de kroon. Hij behaalde in 2015 als eerste niet-Oostblokker de grootmeestertitel.

Een populaire website

In 2004 ging ARVES online. In december van dat jaar zag de eerste versie van de website het levenslicht. Het was nog een handmatig gebouwde weergave met voornamelijk Nederlandse onderdelen. Het weergeven van eindspelstudies was statisch. Ook liet de actualiteit te wensen over. Ontsloten werden *EBUR* en de geschiedenis van ARVES, alsmede

de verschenen boeken. In 2015 werd een grote investering gedaan, waarbij de website geheel opnieuw opgebouwd werd met een CMS tool (*content management system*). Er kon voortaan door meerdere personen tegelijk aan de website gewerkt worden en de nieuwe site werd op alle mogelijke apparaten goed weergegeven, dus zowel op een desktop als op de laptop, tablet en mobiele telefoon. Ook werd besloten om Engels als basistaal te kiezen om de toegankelijkheid wereldwijd te vergroten. Door een vertaalknop is de website zelfs in meerdere talen te lezen. Het aantal bezoeken ligt nu jaarlijks boven de 200.000. Ook melden zich nog wekelijks nieuwe gebruikers uit de hele wereld aan. De website bevat meer dan 1500 artikelen en is inmiddels het internationale naslagwerk ten aanzien van eindspelstudies en eindspelcomponisten. Het bevat historische en theoretische aspecten van deze mooie schaaksubcultuur. De meest actuele toernooiaankondigingen en -uitslagen zijn er te vinden, maar vooral zijn vrijwel alle eindspelstudies direct naspeelbaar.

Webmaster is Peter Boll.